

Commentarii In Epistolas D. Pavli Ad Timotheum : [Bullinger, Heinrich], [1536]

CONTENTS

CAP. II.	2
<i>INSTRVITVR COETVS EC- clesiasticus.</i>	2
<i>Adhortor igitur ut ante omnia fiant deprecationes, obsecratio- nes, interpel- lationes, gratiarum acti- ones pro omnibus hominibus, pro regibus, et omnibus in eminentia constitutis, ut placidam ac quietam uitam degamus cum omni pietate et honestate. CAP.II.</i>	2
<i>Nam hoc bonum est et acce- ptum coram seruatore nostro Deo, qui cunctos homines uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis ue nire.</i>	7
<i>Vnus enim Deus, unus etiam mediator dei et hominum homo Christus Iesus, dedit semetipsum precium redemptionis pro omni bus, ut esset testimo- nium tempo- ribus suis in quod positus sum e- go praeco et apostolus? ueritatem dico in Christo non mentior do- ctor gentium cum fide et ueritate.</i>	10
<i>Volo igitur orare uiros in o- mni loco, sustollentes puras ma- nus absque iracundia et disceptatione.</i>	11
<i>Consimiliter et mulieres in a- mictu modesto cum uerecundia et castitate ornantes semetipsas, non tortis crinibus, aut auro, aut mar- garitis aut uestitu sumptuoso, sed quod decet mulieres profitentes pietatem per opera bona.</i>	12
<i>Mulier in silentio discat cum o- mni subiectione. Caeterum mulie- ri do- cere non permitto, neque autho- ritatem usurpare in uiros sed esse in silentio. Adam enim prior for- matus est, deinde Eua, et Adam non fuit deceptus, sed mulier sedu- cta fuit per praeuaricationem: sal- ua tamen fiet per generationem li- berorum, si manserit in fide ac di- lectione et sanctificatione cum ca- stitate.</i>	13
<i>DESCRIPTIO EPISCOPI ET familiae eius.</i>	15
<i>Indubitatus sermo, Si quis epi- scopi munus appetit bonum opus desiderat. Oportet igitur episco- pum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilantem, sobri um, modestum, hospitalem, aptum ad docendum, non uinolentum, non percussorem, non turpiter lu- cri cupidum, sed aequum, alienum a pugnis, alienum ab auaritia,</i>	16

CAP. III.

16

CAP. II.

AD TIM. CAP II.

[p.107]

rum pelago est ueritas canonica fides pura et chari- tas syncera. In his qui perstant et pura simplicitate ad portum tendunt salutis, salui portum attingunt foe licitatis aeeternae. Porro qui flatibus arrogantiae et con- tentionis uela dant abreptique malarum cupiditatum fluctibus a uia recta recedunt, et fidei lucidam cyno- suram negligunt, impingunt in
 5 perfidiae scopulos atque intereunt. Quid uero sit sathanae tradere expositum est 1. Cor.5. cap. Finis huius traditionis est ut pudore probroque correcti, discant ab impiis parumque Christi- anis dogmatis temperare. Hactenus tractalauius nego tium de sana doctrina tradenda et uitandis fabulis, di uersis impiisque dogmatis atque opinionibus.

INSTRVITVR COETVS EC- clesiasticus.

Adhortor igitur ut ante omnia fiant deprecationes, obsecratio- nes, interpellationes, gratiarum acti- ones pro omnibus hominibus, pro regibus, et omnibus in eminentia constitutis, ut placidam ac quietam uitam degamus cum omni pietate et honestate. CAP.II.

COMMENT. IN I. EPIST.

Proximum sanae doctrinae quod ecclesia Christi ha bet preces sunt sacrae, sub quas refero
 10 Coenam gratu- latoriam sacrificium scilicet laudis et gratiarum acti onis. Et in Actis cap.2.legimus de primitiua ecclesia, Erant autem perseuerantes in doctrina apostolorum et communicatione et fractione panis et precatio- nibus. Baptismi autem paulo ante haec uerba memine- rat Lucas. Proinde satis fuerit ecclesiae sanctae si habe- at doctrinam sanam id est euangelicam, praedicantem in nomine Christi poenitentiam et peccatorum
 15 remis sionem, item prophetiam id est lectionem ac expositi onem scripturarum piam, preces denique et coenam mysticam, quibus addimus eleemosynam atque Baptis- mum. De quibus diximus et in 2. et 20.cap. Act. a- posto. et in 1. ad Corin.11.cap. Certe apud uetustissi- mas ecclesias in coetibus sacris plura istis non habuere Christiani ad iustam institutionem ordinationemque ec- clesiasticam necessaria. Temporum successione et pa-
 20 storum negligentia factum est ut istorum uestigia uix appareant, de doctrina prophetia precibus sacris et coena mystica loquor. Nam haec corrumpit auaritia su- perstitio et innouandi studium. Inde enim irrepsere ab usus missarum, sacrificia pro mortuis, murmur et cantus templorum. Olim in coetibus sacris paucissimae conspiciebantur Ceremontae, et quae erant uel ad do- ctrinam uel ad preces pertinebant. Omnia uero uul-

Coetus ec- clesiastici ueterum qua les fuerint.

AD TIM. CAP II.

[p.108]

25 gari lingua fiebant et recitabantur ad utilitatem om nium. Nihil hic erat uenale. Nullus uel emptor uel uenditor negotiabatur in aede sacra. Nullum erat di- scrimen inter plebem et sacerdotem, nisi quod hic pro ministerio suo et inflitutione sacris praeerat. Et ne quid hac in re dissimulem coetus ecclesiae fici ante annos mil- le fuerunt huiusmodi. Confluebat

in aedem sacram cul- tus diuini gratia populus. Dum autem ingrederetur aedem, ab
 30 iis qui iam conuenerant Psalmi aliquot in a- liis quidem ecclesiis canebantur in aliis
 recitabantur tantum, donec uniuersus coetus plene coisset. Hoc ue- ro sacrorum initium
 ab introeundo appellarunt in- troitum. Iam ubi conuenisset ecclesia acclamabatur ab
 omnibus unanimi concentu κύριε λήσων kyrie elei- son, Domine miserere. Addebatur
 a quibusdam Hym- nus qui dicitur angelicus, cuius initium est Gloria in excelsis Deo.
 35 Hic est gratulatorius et deprecatorius. Hoc finito collectam recitabat minister ali s
 ecclesiae. Ea erat orationis species qua totius ecclesiae uota et necessitates collectae
 Deo recitabantur. Deinde prae- legebatur a Diaconis eruditioribus locus aliquis siue ex
 libris prophetis siue literis apostolicis pro tempo ris loci et populi ratione delectus. His
 absolutis in ae- ditioem locum per gradus ascendebat episcopus euan- gelium Christi
 40 praedicaturus. Plebs interim carmine concepto sancti spiritus gratiam implorabat, quod
 a

COMMENT. IN I. EPIST.

gradibus Graduale appellari coepit. Hic uero magna cum autoritate praelegebat eu-
 angelium episcopus, deinde uero interpretabatur. Ad finem contionis sa- crae recitabat
 symbolum quod apostolorum uocant uel Nicenum uel Secundo conditum. Praeterea
 45 totam ecclesiam inuitabat ad misericordiam, ut quilibet pro suis facultatibus aliquid
 in aerarium conferret paupe- rum: eam sacri portionem nuncupabant Offertorium. Et
 Pontius Paulinus docet mensam in ecclesia poni solitam pro pauperibus cibo reficiendis
 quam et do- mini mensam uocat, et a domino positam. Hac inquam ratione hisce cer-
 emoniis et ritibus exercebant pre- ces et doctrinam sanam ueteres. Attamen hic ritus
 50 non per omnia omnibus erat communis. Quidam e- nim sacrum coetum non a Psalmis
 auspicabantur, sed ab acclamatione κύριε ελέσων. Idem non habebant inusu uel
 Hymnum angelicum, uel collectas, uel car- men graduale. Huic rursus alii succinebant
 Hebraeo- rum Alleluia ut alibi indicat Hieronymus. Apud quosdam episcopus ipse sine
 istis omnibus sacra con- tione et adiectis publicis precibus conuentum et in cipiebat et
 55 dimittebat. Nulla uero ecclesia cogeba- tur in alterius ritus et inuitata iurare, dummodo
 pre ces et sacrae contiones saluae essent, sancteque exerce- rentur. Et optimae perpetuo
 quam paucissimis conten tae potissimas impenderunt doctrinae et precibus. Por

AD TIM. CAP II.

ro in Coena mystica hic ritus apud omnes penes eccle- sias seruabatur. Prodibat in coetum
 sacerdos. Instru- cta pane et uino stabat in prospectu populi mensa my- stica, huic iste
 60 assistens populo benedicebat dicens, Do- minus uobiscum. Is uero respondebat, Et cum
 spiritu tuo. Deinde hunc ad res maximas excitans mentesque singulorum praeparans
 clamabat, Sursum corda. Re- spondebat plebs, Habemus ad dominum. Cyprianus e- nim
 in sermone de oratione Dominica, Ideo et sacer- dos inquit ante Orationem praefatione
 praemissa pa- rat fratrum mentes dicendo, Sursum corda, dum respon det plebs, Habemus
 65 ad dominum, admoneatur nihil a- liud se quam dominum cogitare debere. Haec Cypria-
 nus. Hinc uero ad gratiarum actionem inuitans sacer- dos ait, Gratias agamus domino
 deo nostro. Responde bat plebs, Dignum et iustum est. Hic subiiciebat sacer- dos, Vere

[p.109]

dignum et iustum est aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere domine sancte pater omnipotens aeternae Deus per Christum dominum nostrum. Horum enim
 70 pene omnium meminit et Augustinus liber de Bono perseuerantiae cap.13, dicens, Quod ergo in sacramentis fidelium dicitur, ut sursum corda habeamus ad dominum, munus est domini, de quo munere ipsi domino deo nostro gratias agere a sacerdote post hanc uocem quibus hoc dicitur, admo-

nentur, et dignum et iustum esse respondent etc

Coena my- stica uete- rum.

COMMENT. IN I. EPIST.

Post ista autem uerba subiiciebat sacerdos, Qui pridie quam pateretur accepit panem, gratias egit, fregit, de ditque discipulis suis, dicens, Accipite edite, Hoc est cor-
 75 pus meum quod pro uobis datur. Et reliqua quae legun- tur in euangelio. His magna cum religione peractis, dicebatur oratio Dominica. Id quod Hieronymus quoque testatur liber aduersus Pelagianos³. Sed et uulgo receptum est Apostolos tantum ad orationis domini- cae preces consecrasse, hoc est celebrasse coenam my- sticam. Post orationem
 80 dominicam sacra mysteria percipiebat populus, communioneque sacramentorum corporis et sanguinis dominici in unum corpus coalesce- bat ecclesiasticum cuius caput Christus est. Caeterum rite ad hunc modum peractis omnibus dimittebatur coetus. Ex his autem omnibus facile colligit Lector non omnino stupidus unde abusus Missae papisticae fluxe- rit, et quam nihil hodie antiquae pietatis in hac nisi profunda obsoletaque prope
 85 nomina uestigia cernere liceat. Canonis cuius initium est, Te igitur clementissi me pater, hactenus nullam feci mentionem eo quod cer- tum sit hunc sero tandem receptum esse a quibusdam ecclesiis. Et proculdubio melius hodie haberet coetus ecclesiasticus si nunquam fuisset receptus. Verum non est institutum nostrum de his in praesentiarum agere prolixius, cum quaedam et in episto. ad Hebr. annota- rim. Haec in hunc finem
 90 hunc in locum annotare libuit

AD TIM. CAP II.

ut intelligeret Lector quales fuerint olim coetus eccle- siastici, quodque pia antiquitatis
 pro se nihil habeant, qui hodie abusum Missarum omnibus ecclesiis ut ritum apostolicum obtrudere uolunt, adeoque et contendunt haereticos esse quotquot Missas suas uulgo
 95 receptas non adorant. Imo adiicio his quod illis nouum fore nil ambigo, Gregorium uidelicet eius nominis primum antistitem Romanum annis ab hinc ni fallor noningen- tis, cui et Missas maxime debemus, nullam tamen ec- clesiam ad ritum coegisse uel suum uel praescriptum alias. Id quod inde liquet quod Augustino episcopo Cantuariensi scribenti percontantique, Cum una sit si des cur sunt ecclesiarum diuersae consuetudines et aliter consuetudo Missarum in sancta Romana eccle- sia atque aliter in Galliarum
 100 ecclesiis tenetur? Gre- gorius in haec uerba respondet, Nouit fraternitas tua Romanae ecclesiae consuetudinem in qua se meminit nutritum quam ualde amabilem te habeat. Sed mihi placet ut siue in Romana, siue in Galliarum, siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti quod plus omnipo- tenti Deo possit placere sollicitè eligas in Anglorum ecclesia quae adhuc ad fidem noua est institutione prae cipua quae de multis ecclesiis colligere

[p.110]

105 potuisti infundas. Non enim pro locis res sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis quae pia quae religiosa quae recta sunt elige et hac quasi

Olim nemo ad praescriptum Missarum ritum seruandum coactus.

COMMENT. IN I. EPIST.

in fasciculo collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone. Haec Gregorius. Ea non profero quod praecipue iis innitar sed ut collatione istorum et nostrorum temporum euincam quam iniquis conditio nobis hodie nobiscum agatur, et quod contra
 110 uetus exemplum ritus nobis obtruditur qui non modo nihil utilitatis et pietatis habet sed impietatis et superstitionis plurimum. Neglecta igitur improbitate et consuetudinibus aduersariorum teneamus obsecro ea in coetui sanctorum sine quibus sanctimonia non perficitur, neque doctrinam sanam, et preces puras assiduasque, de doctrina sana disputatum hactenus, de precibus quoque sacris cum aliis saepe dictum sit praesentia Pauli uerba perstringemus modo. Primum et ante omnia iubet fieri preces, hoc ipso ostendens
 115 precibus sacris nil perinde necessarium et utile esse. Praeterea tempus designat commodum, ut scilicet ipso statim diluculo conueniant et communes ad Deum profundant preces. Plinius certe in epistola quadam ad Traianum Imperatorem quae extat liber epistolae Plinii 10. meminit moris fuisse Christianis ut stato die ante lucem conuenirent
 120 carmenque Christo deo dicerent secum inuicem, sequens sacramento aliquo non in scelus aliquod obstringerent sed ne furta latrocinia et adulteria committerent. Et Tertullianus conuentus Christianorum non semel ante lucanos coetus appellat. Quanquam hic nullam statua-

Antelucanum coetus.

AD TIM. CAP II.

mus necessitatem neque preces certo tempori affigamus. Liberum enim est Christianis et
 125 locum et tempus designare precibus maxime idoneum. Certe matutinum tempus nemo improbare potest, ut scilicet ieiuni ac sobrietati simul cum luce Deo nostras preces offeramus et uerbo eius eruditi protinus ad operas et negotiationes nostras digrediamur. Deinde enumerat Paulus certas orationis species, sub his nimirum omnes intelligens. Erasmus ex Graecanicis scholiis tria priora sic descriminat ut Paulus δέησιν uocari qua rogamus
 130 ut liberemur a malis et ideo Ambrosium eleganter uertisse deprecationem, προσευχήν autem esse qua precamur ut nobis contingant bona, ὑπευχίν uero cum querimur de his qui nos laedunt. Et multo uenustius haec omnia Paraphrasi explicans, Primum deprecatur, inquit, Deum ut auertat omnia quae turbant et inquietant statum religionis ac reip. Deinde postulent ab eo quae faciunt ad negotium pietatis et tranquillitatem reipublicae.
 135 Sub haec aduersus eos qui persequuntur gregem Christi, nihil aliud quam praesidium eius implorent. Postremo pro his quae Dei beneficio contingunt agantur gratiae. Habes in his quatuor speciebus orationis opinor reliquas omnes. Habes item quid et pro quibus orandum sit, quanquam ea ipsa consequentibus copiosius exprimantur, nempe pro omnibus hominibus. Nam Christianorum est imitari exemplum

[p.111]

Orationie species.

Pro qui- bus et quid oran- dum sit,

COMMENT. IN I. EPIST.

- 140 Dei patris et Iesu Christi filii sui. Ille autem sinit so- lem suum oriri super bonos et malos. Hic uero etiam pro persecutoribus orauit. Gentiles in sacris suis de uouent Christo addictos. At Christiani pro uniuersis hominibus etiam inimicis et peccatoribus orare debent. Varias item sunt necessitates hominum, sunt tem- tationes multae, infirmitates quoque cum animi tum cor- poris crebrae quibus affliguntur tum boni cum mali. Pro
145 his omnibus orandus est dominus. Addit, Pro re- gibus et omnibus μ π ϵ ρ \omicron χ id est in sublimitate et dignitate constitutis: qui uidelicet in republica pro- ceres sunt dignitateque et functione aliqua ciuili emi- nent. Loquitur autem et de regibus ethihcis et de magistratu a religione Christiana alieno. Ita enim et Ieremias ad eos qui apud idololatrias in Babylone te nebantur captiui scribens, unde haec Pauli desum- pta creduntur, praecipit, Et quaerite
150 pacem ciuitatis in quam migrare feci uos illuc et orate pro ea ad domi- num quia in pace eius erit pax uestra. Et Tertullianus ad Scapulam, Sacrificamus inquit pro salute Impera- toris, sed Deo nostro et ipsius, sed quomodo praecepit Deus pura prece. Non enim eget Deus conditor uni- uersitatis odoris aut sanguinis alicuius. Haec enim dae- moniorum pabula sunt. Et in Apologetico cap.39. Coimus, inquit, in coetum et aggregationem ut
155 ad De um quasi manu facta precationibus ambiamus oran-

AD TIM. CAP II.

- tes. Haec uis deo grata est. Oramus etiam pro impera- toribus pro ministris eorum ac potestatibus, pro sta- tu saeculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Item3o.ca pite eiusdem libri, Oramus semper pro omnibus impe- ratoribus, uitam illis prolixam, imperium securum, do- mum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, popu- lum probum, orbem
160 quietum, et quaecunque hominis et Caesaris uota sunt. Sed et ipse Paulus quid oremus significautissime adiiciens ait, Vt placidam siue tran- quillam ac quietam uitam degamus: non equidem in uoluptatibus et impuritate sed in omni pietate siue ue- ro dei cultu genuinaque religione in iustitia $\kappa\alpha\iota$ $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{o}$ - $\tau\eta\tau\iota$ et honestate. Nam $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{o}$ $\tau\eta$ ς hones- tatem signi- ficat, uerecundiam, sanctimoniam, et grauitatem, item morum praecipue
165 seueritatem in adolescentia probe instituta. Opponuntur haec seditionibus turbis atque bel- lis quibus labefactantur omnia honesta studia, corrum- puntur mores, perit honestas, soluitur fides et pud- citia. Potissimum itaque pro tranquillitate publica ora- bit ecclesia, aut si omnino bella pro defensione legum patriae et iustitiae gerenda suscipiuntur a magistrati- bus oret ecclesia dominum ut uictoria suis concessa iu- stam pacem oppressa
170 omni iniustitia restituat. Harum rerum exempla innumera inuenias in Psalmis quibus omnium orantium uota plenissime comprehendun- tur. Habes pro quibus et quid omnino orandum sit.

[p.112]

COMMENT. IN I. EPIST.

Nam hoc bonum est et acceptum coram seruatore nostro Deo, qui cunctos homines uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire.

Quia uero preces pro incredulis et ethnicis fusae uideri poterant inutiles contraque decorum et uoluntatem dei fieri, ideo iam superiorum ueluti causam reddens addit,
 175 Nam hoc est bonum et acceptum coram seruatore nostro Deo, qui cunctos homines uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire. Hinc enim sequitur quod nostrum sit pro omnibus orare, nemini ueritatis doctrinam denegare. Qui enim sumus ut resistamus uoluntati dei? Vult ille omnes homines saluos fieri, neminem excludit a salute. Vult omnes ad agnitionem ueritatis uenire. Inde scriptum est in prophetis, In omnem terram
 180 exiuit sonus eorum et in fines orbis terrae uerba eorum. Cui respondet illud domini praeceptum, Ite in orbem uniuersum et praedicate euangelium omni creaturae. Diuersa sunt cultoribus dei designata tempora. Non enim uniuersi prima statim hora ueniunt, quidam sero tandem uineam domini ingrediuntur et eundem cum primis denarium recipiunt. Ne ergo desperemus aut iudicemus de infidelibus temere. Solet hoc loco necti
 185 quaestio spinosior

Quaestio praedestinationis et liberi arbitrii.

AD TIM. CAP. II.

[p.113]

quidem quam utilior, Cum deus uelit omnes homines saluos fieri, qui fiat ut non omnes saluentur? Nec ignoret quid hic a plerisque responsum et quam odiose con- certatum sit maximo etiam cum dispendio et scandalo piarum mentium. Alii enim gratiam illam dei qua sola beamur prope ad blasphemiamque defenderunt, reiicientes in Deum
 190 omnium peccatorum culpam. Alii uero istud offendiculum uitare uolentes huc prolapsi sunt ut et ipsi non citra blasphemiam dei tribuerint homini quae dei sunt. Vt enim illi nihil relinquunt homini ne peccata quidem: ita hi nihil non tribuunt uiribus hominis. Vtrinque peccatum est et utrisque uisum uenit quod prouerbio dicitur, Incidit in Scyllam cum piens uitare Charybdim. Multo prudentius et religiosius uidentur mihi
 195 hanc quaestionem expediisse ueteres, qui de ipsa aduersum Pelagianos disputarunt copiosissime, atque ita ut quaecunque hominis sunt reliquerint homini, quae uero dei sunt Deo. D. Ambrosius siue alius quispiam uir sanctus et doctus de hac re aedit libros duos inscriptos De uocatione omnium Gentium, in iis tandem negotium totum in hoc contraxit compendium, remotis abdicatisque omnibus concertationibus quas
 200 intemperantium disputationum gignit animositas tria esse perspicuum est quibus in hac quae flione debeat inhaereri. Vnum quod profitendum est, Deum uelle omnes homines saluos fieri et in agnitione

COMMENT. IN I. EPIST.

nem ueritatis uenire. Alterum quod dubitandum non est ad ipsam cognitionem ueritatis et perceptionem salutis non suis quenquam meritis sed ope atque opera diuinae gratiae
 205 peruenire. Tertium quod confitendum est Altitudinem iudiciorum dei humanae intelligentiae penetrabilem esse non posse, et cur non omnes saluet qui omnes uult saluos fieri

non oportere disquiri. Quo niam si quod cognosci non potest non quaeratur inter primam et secundam definitionem non remanebit causa certaminis, sed segura ac tranquilla fide utrumque prae dicabitur utrumque credetur. Deus quippe apud quem non est iniquitas et
 210 cuius uniuersae uiae misericordia et ueritas omnium hominum bonus conditor iustus est ordinator, neminem indebite damnans neminem in debite liberans, nostra plectens cum punit noxios, sua tribuens cum facit iustos ut obstruatur os loquentium iniqua et iustificetur Deus in sermonibus suis et uincat cum iudicatur. Nec damnati iusta quaerere monia nec iustificati uerax est arrogantia, si uel ille dicat non meruisse se poenam uel iste
 215 asserat meruisse se gratiam. Congruunt his Ambrosianis Augustiniana quae leguntur liber de Bono perseuerantiae cap.19. Hic tamen non negarim rationem commodiorem inueniri posse qua hic nodus dissoluatur. Neque hoc dissimulat Aurel. August. cuius uerba quod mire huc faciant ex 53. Tractata. in Ioannem nunc ascribo. Si quis istam quaestionem

AD TIM. CAP II.

inquit liquidius et melius nouit se posse et confidit exponere, absit ut non sim paratior
 220 discere quam docere, tantum ne audeat quisquam liberum arbitrium sic defendere ut nobis orationem qua dicimus, Ne nos inferas in tentationem, conetur auferre: rursus ne quis neget uoluntatis arbitrium et audeat excusare peccatum. Sed audiamus dominum et praecipientem et oportulantem et iubentem quid facere debeamus, et adiuuantem ut
 225 implere possimus. Nam et quosdam nimia uoluntatis suae fiducia extulit in superbiam, et quosdam nimia uoluntatis suae diffidentia deiecit in negligentiam. Illi dicunt, Vt quid rogamus Deum ne uinca mur tentatione quod in nostra est potestate? isti dicunt, Vt quid conamur bene uiuere quod in dei est potestate? O domine o pater qui es in coelis ne nos inferas in quamlibet istarum tentationum, sed libera nos a malo. Audiamus dominum dicentem, Rogauit pro te Petre ne deficiat fides tua. Nec sic existimemus fidem
 230 nostram esse in libero arbitrio ut diuino non egeat ad iutorio. Audiamus et euangelistam dicentem, Dedit eis potestatem filios dei fieri ne omnino existimemus in nostra potestate non esse quod credimus uerum in utroque illius beneficia cognoscamus. Nam et agenda sunt gratiae quia data est potestas et orandum ne succumbat infirmitas. Ipsa est fides
 235 quae per dilectionem operatur sicut eius mensuram dominus cuique partitus

[p.114]

COMMENT. IN I. EPIST.

est, ut qui gloriatur non in seipso sed in domino gloriatur. Hactenus Augustini uerba recensui. Ex quibus omnibus liquet quod bonam illam dei uoluntatem attinet ipsum quidem uelle cunctos homines saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire, et proinde quod alii ueniunt non esse humani meriti sed diuinae uoluntatis et gratiae, quod uero
 240 alii non ueniunt humanae malitiae et corruptionis. Salus igitur et iustificatio non erit neque uolentis neque currentis sed miserentis dei, credentque quotquot ordinati sunt ad uitam aeternam. Sunt autem ad aeternam uitam ordinati quicumque in Christum credunt. Deus enim omnia agit lege certa et ordine iusto. Elegit nos antequam iacerentur fundamenta mundi, sed in Christo et ad sanctimoniam. Itaque qui Christo fidunt et
 245 student sanctimoniae electi et ad uitam ordinati sunt. Electio enim dei a uoluntate non

est separanda neque sola praeter ordinem et contra media est iactanda. Petrus enim electis scribit dei secundum praefinitionem dei patris per sanctificationem spiritus in obedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi. Et Paulus, Quos inquit praesciuit Deus eos et praefiniuit ut conformes fiant imagini filii eius, etc. Iam cum constet
 250 non omnes conformes fieri imagini filii eius, colligunt alii non omnes ad uitam esse praescitos, proinde tropo hunc Pauli locum exponunt Deum uelle omnes credentes saluos facere. Quod et

AD TIM. CAP II.

[p.115]

apud Augustinum contra Pelagianos inuenies, et plane uerum est. Impii enim non saluantur sed pii tantum. Caeterum illi non habent quod Deo qui pro bonitate sua uoluit
 255 eos ad agnitionem ueritatis uenire, suae damnationis et impietatis culpam impingant. Non enim sequitur praescientiam dei nos ad res impias affigere culpam peccati in Deum reicere possimus. Recte enim D. Augustinus Tracta. in Ioan.53. Non propterea quenquam deus ad peccandum cogit quia futura hominum peccata iam nouit. Ipsorum enim praesciuit peccata, non sua non cuiusquam alterius sed ipsorum. Fecerunt ergo
 260 peccatum Iudaei, quod eos non compulit facere, cui peccatum non placet, sed facturos esse praedixit quem nihil latet. Et Iudas non ideo prodidit dominum quod ita de eo scriptum esset, sed ideo de eo scriptum erat quod deus praesciret auaritia et desperatione animum ipsius fore corrumpendum. Obicis, Atqui ratione pari consequetur ut quia uiderit deus fidelium bona opera praedestinarit eos ad uitam aeternam, unde consequatur
 265 electionem dei pendere a nostris meritis. Nequaquam. Nam mala quae ex corruptione et labe primaria uere nostra sunt puniuntur in nobis iustitia dei: sed gratia dei electi sumus ad uitam non propter opera nostra, sed propter sanguinem Christi. 2. Timoth. 1. Haec in praesenti ex uetustis scriptoribus praecipuisque religionis nostrae antistitibus pro

COMMENT. IN I. EPIST.

ferre libuit. Quod si alii melius quiddam reuelatum fuerit certe cum Augustino discere quam docere malo, dummodo Deus non blasphemetur et in illum omnis culpa malitiae et scelerum nostrorum non reiciatur, aut nostris uiribus tribuatur quod reuera illius gratiae est. Dominus enim apud Oseam planis uerbis pronuntiatus, Perditio tua Israel, sed in me est auxilium tuum. Et in euangelio dicit Christus, Hierusalem Hierusalem, quoties uolui te congregare sicut gallina congregat pullos suos sub alas, et tu noluisti. Item
 275 Daniel, Tibi domine inquit iustitia, nobis autem confusio facierum. Et Dauid, Ne intres in iudicium cum seruo tuo quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Iustus est dominus in omnibus uiris suis, et sanctus in omnibus operibus suis. Et Paulus, Si adhuc uelatum est euangelium nostrum in his qui pereunt uelatum est in quibus Deus huius saeculi excaecauit sensus incredulorum ne illucesceret illis lumen euangelii. Vt ergo uerbo dicam omnia, Lux et salus a sola dei gratia est, Excaecatio et damnatio a corruptione nostra. Quod uero deus interim excaecare dicitur iustitiae eius est, secundum quam merito punit inobedientiam et perfidiam nostram induratione desperatione et caecitate. Ipsi soli gloria

285 in saecula, Amen.

AD TIM. CAP II.

[p.116]

Vnus enim Deus, unus etiam mediator dei et hominum homo Christus Iesus, dedit semetipsum precium redemptionis pro omnibus, ut esset testimonium temporibus suis in quod positus sum ego praeco et apostolus? ueritatem dico in Christo non mentior doctor gentium cum fide et ueritate.

Ad confirmationem superiorum etiam haec pertinet. Nam si unus Deus est qui neque Iudaeorum Deus tantum est, neque huius uel illius gentis peculiaris, sed omnium ex aequo communis, si unus totius carnis mediator est inter Deum et hominem, si semetipsum precium redemptionis impendit pro omnibus, profecto orandum nobis erit pro omnibus. Quando quidem uero insignis inter discipulos controuersia fuerat de eo num et gentibus natus esset Christus, et an Deus Gentium quoque Deus esset, ideo uocationem et ministerium suum hic praedicat apostolus, ne quis testimonio eius, quo testabatur Christum omnibus redimendis uenisse et Deum non Iudaeorum tantum sed et Gentium esse Deum, diffideret. Haec in summa tractat

COMMENT. IN I. EPIST.

295 praesens Pauli locus, iam ut singula repetamus et explicemus diligentius, Vnus inquit est Deus, quo non excludit uel spiritum sanctum uel filium qui non separatur a substantia patris, substantia autem unus est deus, persona trinus, unitas ergo illa nontam ad substantiam dei refertur quam ad homines, qui unum id est communem habent Deum. Ita etiam unus id est communis omnium mediator est Christus Iesus, ut hunc nemo sibi peculiariter uendicare possit. Non enim pro una aliqua gente, sed pro omnibus sese impendit. Verum uidentur haec quod ipsa uel euangelii in ipsis lateat alius esse repetenda. Mediator non est inter consentientes sed dissidentes. Qui enim concordant nullo opus habent conciliatore. Et mediator et conciliator equipollent, ubi itaque mediator est ibi dissidium atque partes sunt. Et in praesentiarum partes sunt Deus et 305 Homo. Hae inter se dissident. Causa uero dissidii est peccatum. At hoc non expiatur citra mortem et sanguinem. Oportet itaque huius dissidii mediatorem cum hominibus participare carne et sanguine adeoque et uerum hominem esse qui mori et sanguinem effundere possit. Iam si nihil aliud quam homo sit et sanguis eius nihil differat a reliquo corruptorum hominum sanguine, non expiabit peccatum dissidii causam, imo nisi 310 Deus quoque sit hic mediator ad deum nequaquam accedere poterit. Oportet enim mediatorem utrique par-

Vnus deus

Vnus mediator.

AD TIM. CAP II.

[p.117]

ti communem esse. Vere enim Chrysostomus, Homo inquit purus mediator nunquam penitus fieret. Oportebat enim huiusmodi mediatorem cum Deo colloqui. Deus item

315 solus mediator esse non posset. Neque enim suscepissent eum hi quorum mediator accederet. Pro inde diuino consilio uerbum caro factum est. Et Paulus in praesenti non citra emphasim dixit, Homo Christus Iesus. Quasi dicat, In hoc hominem induit Christus Iesus ut mediatorem agere posset. Verus ergo Deus et uerus homo est Christus. Hic dedit semetipsum praecium redemptionis pro omnibus. Semetipsum inquam. Non enim per alium offerri potuit. sed per spiritum aeternum seipsum obtulit immaculatum deo. Hebrae. 7.9. Et propheta, Oblatus est inquit quoniam ipse uoluit. Denique ipse dominus, Panis quem ego dabo ait caro mea est quam ego impendam pro mundi uita. Et uerbum quo hic utitur apostolus ἀντίλυτρον id significat praecium quo redimuntur captiui ab hostibus, eamque commutationem qua capite caput uita redimuntur uita. Ita ergo impendit se pro nobis dominus ut sua morte nos uiuificaret, suo sanguine expiaret, et ex maledictis faceret benedictos dei filios. Neminem exclusit hic nisi qui sese excludit sua ingratitude et perfidia. Hinc Paulus Impendit se ait pro omnibus. Quod autem alii hinc colligunt omnes etiam perfidissimos fore saluandos, petulanter blasphemant. Qui e-

COMMENT. IN I. EPIST.

330 nim eredit habet uitam aeternam, qui non credit dabitur. Hoc quidem ab aeterno praeuident Deus, uoluit autem praedicari suis temporibus. De quibus et prophetae, et Petrus 2. Pet. 2. Et Paulum delegit ut omnibus praedicaret salutem. Id uero iuramenti quadam specie confirmans addit, Veritatem dico per Christum, non mentior quod Deus uidelicet me delegit ut sim Doctor omnium gentium, ut omnibus annuntiem gratiam euangelicam, idque fideliter et uere. Haec uero eximia Pauli laus est.

Volo igitur orare uiros in omni loco, sustollentes puras manus absque iracundia et disceptatione.

335 Redit ad preces unde paulo ante fuerat digressus, tollitque loci superstitionem et ostendit qualis debeat esse oratio. Quasi dicat, Quod iubeo conuenire in coetum atque in hoc publicas profundere preces non est quod inde quis colligat preces nullibi quam in conuentu efficaces esse, imo uolo orare uiros in omni loco ubicunque res postulat. Omnis enim locus purus est si animus non sit impurus. Et oratio ex mente non ex loco estimatur. 340 Legitur Christus saepius in precibus pernoctasse sane non in templo, frequentius orauit in monte. Tollitur ergo hisce Pauli uerbis loci superstitio, ut

De orationis loco.

AD TIM. CAP II.

et apud Matthaeum in 6. et Ioan. in 4. Porro inde non sequitur, quod tamen uasani quidam colligunt, in templo non esse orandum. Non enim temere pronuntiavit dominus, Domus patris mei domus orationis est. Et Paulus in templo non impie legitur in Actis orasse. Quod si in templo et aede sacra hoc est doctrinae precibus et sacramentis dicata 345 orare non licet, certe oratio erit loco affixa. Atqui libera est, licet itaque et in aede sacra et in quouis loco ubicunque res et decorum ipsaque necessitas postulat orare. Audiamus

[p.118]

nunc qualis esse debeat oratio. Volo inquit uiros orare su-
 350 irra et disceptatione. Cae- terum exteriori orantis habitu adumbrat qualis esse debeat pie
 precantis animus. Eleuantur manus ad coe- lum, eleuetur et mens. Obluiscamur rerum
 terrena rum sola coelestia cogitemus. Proferimus et excutimus manus quoties palam
 testari uolumus nos a furto et rapina esse quam alienissimos, orantes igitur excu-
 355 tiamus ex pectore omnem iniustitiam crudelitatem et impuritatem, oremus autem mente pura
 et sincera. Nam apud Isaiam in cap.2.clamat ad Israelem domi- nus, Cum extenderitis
 manus uestras abscondam ocu- los meos a uobis et cum multiplicaueritis orationem non
 exaudiam, eo quod manus uestrae plenae sint san- guinibus. Lauamini igitur et mundi
 estote et tollite malitiam conatuum uestrorum e conspectu meo et

Qualis esse debeat ora- tio.

COMMENT. IN I. EPIST.

cessate malefacere. Apud Ieremiam in cap.n.dicit do- minus, in singulis ciuitatibus
 et plateis posuerunt a- ras ad offerendum Baal. Tu igitur noli orare pro po- pulo hoc,
 360 quoniam ego non exaudiam. Huc pertinet quod Paulus adiungit χωρίς ὀργῆς καὶ
 διαλογί- μου sine ira et haesitatione siue disceptatione. Postre- mum illud referunt
 quidam ad fidutiam inconstantio rem et uacillantem, ut hic locus congruat cum illo 14
 cobi, Postulet cum fidutia nihil haesitans, etc. Alii re- tulerunt ad animum implicatiorem
 odio inuidiaque ui- tiatum. Certe congruunt huc quae dominus apud Mat- thaeum hisce
 365 uerbis docuit. Si obtuleris munus tuum ad aram, et ibi recordatus fueris quod tibi cum
 fratre male conuenit, relinque munus, abi et reconciliare fratri tuo. Munus nostrum oratio
 est. Pura enim prece uult sibi litari dominus. Ara autem nostra cor nostrum est. Si igitur
 constituamus apud nos precari, tollamus prius ex animo quicquid inuidiae et malitiae
 contra fratrem concepimus, ut ex pura bonaque; conscientia dicere queamus, Dimitte
 370 nobis peccata uostra sicut et nos remittimus debitoribus nostris. Tertullianus in 3o. cap.
 Apolog. describens exteriori quoque orantium ha- bitu mentis iustam compositionem.
 Ad coelum inquit supficientes Christiani manibus expansis, quia inno- cuis, capite nudo,
 quia non erubescimus, deniq sine monitore, quia de pectore oramus precantes sumus

AD TIM. CAP II.

omnes semper pro omnibus. Et paulo post, Offerimus deo opimam hostiam orationem
 375 de carne pudica, de a- nima innocenti, de spiritu sancto profectam. Haec imi- temur
 obsecro qui hodie Christiani uideri uolumus et inuicem batalogia lacessimus. Non enim
 in uerbo- rum copia non in numero, sed in pietate et fide in assi duitate et charitate
 consistit efficatia et uirtus o- rationis.

[p.119]

*Consimiliter et mulieres in a- mictu modesto cum uerecundia et castitate ornantes
 semetipsas, non tortis crinibus, aut auro, aut mar- garitis aut uestitu sumptuoso, sed
 quod decet mulieres profitentes pietatem per opera bona.*

Nihil in hunc locum adfertur a receptis interpre- tibus quod non in breuem summam
 380 contraxerit Pa- raphrastes, nec quicquam dici potest necessarium quod idem non sit hisce

uerbis complexus, quae hic malui a- scribere quam post planam illam expositionem pro- lixius cornicari. Ad exemplum uirorum inquit pre- centur et mulieres. Si quid est in animo muliebrium affectuum id prius eiiciant, pro Iudaicis purgationi- bus morum innocentiam adferentes, ad hanc uicti-

Mulierum ornatus et habitus in coetu sacro.

COMMENT. IN I. EPIST.

385 mam animi non corporis cultum adhibeant, non nudi- tate corporis uirorum oculos ad libidinem sollicitan- tes, sed amictu tectae et eo amictu qui modestiam qui pudorem qui pudicitiam prae se ferat. Absit autem ut Christianae mulieres eo cultu prodeant in coetum sa- crum quo uulgus prophanarum mulierum solet ad nuptias aut theatrum exire, quae se multo studio pri- us ornant ad speculum arte contortis crinibus, aut auro intertexto, 390 aut pendulis ab auribus collonue mar- garitis, aut alioqui holoserica purpureae ueste quo simul et formam spectatoribus lenocinio commendent et suas ostentantes opes tenuioribus suam inopiam exprobrent. Quin is sit potius Christianarum habitus qui uitae respondeat qui dignus uideri possit iis mulie- ribus quae ueram pietatem ac dei cultum profiteantur, non ostentatione diuitiarum sed benefactis quibus opi- bus unice 395 delectatur Deus, cuius oculis foedum est quod mundo uidetur splendidum et magnificum. Haec paraphrastes. Paria propemodum reperies in 2.ad Co- rinth.12.et 1.Pet.3. cap. Tertullianus scripsit libel- lum de Cultu foeminarum eruditissimum et utilissi- mum, quem hisce uerbis mire uidelicet ad praesentia facientibus concludit, Prodite uos iam medicamentis et ornamentis extractae apostolorum, sumentes de simplicitate candorem, 400 de pudicitia ruborem, depictae oculos uerecundia et spiritus taciturnitate, inseren-

AD TIM. CAP II. 120

tes in aurem sermonem dei, annectentes ceruicibus iu- gum Iesu Christi. Caput maritis subiicite et satis orna- tae eritis. Manus lanis occupate, pedes domi figite et plus quam in auro placebunt. Vestite uos serico pro- bitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitiae. Taliter pigmentatae Deum habebitis amatorem.

Mulier in silentio discat cum o- mni subiunctione. Caeterum mulie- ri docere non per- mitto, neque autho- ritatem usurpare in uiros sed esse in silentio. Adam enim prior for- matus est, deinde Eua, et Adam non fuit deceptus, sed mulier sedu- cta fuit per praeuauaricationem: sal- ua tamen fiet per generationem li- berorum, si manserit in fide ac di- lectione et sanctificatione cum ca- stitate.

405 Quo facilius a mulierculis quod praescripserat im- petraret Legem dei profert admonens illas sui officii et humilitatis. Lege autem dei praecipitur mulieribus obedientia silentium et humilitas. Est autem hoc ge-

Lex de mu- lierum di- sciplina.

COMMENT. IN I. EPIST.

nus hominum natura garrulum fastuosum et recalcitrans. Hinc Paulus, Mulier inquit in silentio discat cum omni subiectione. Id est mulieres silere et per omnia subesse et a uirorum autoritate pendere debent. Sequitur enim huius legis expositio, Mulieri docere non per mitto, neque; $\psi\theta\epsilon\nu\tau\epsilon\ \nu\ \alpha\nu\delta\rho\acute{o}\varsigma$ id est autoritate uti in uiros et illos ad suum cogere affectum legesue prae- scribere authenticas, sed omnino esse in silentio. Hanc legem repetiit et in 1. ad Corinth. 14. cap. et transsumpsit ex Gene. 3. cap. ubi in haec uerba pronuntiat dominus, Multiplicando multiplicabo dolorem tuum et conceptum tuum. In dolore paries filios, et ad uirum tuum erit desyderium tuum, et ipse dominabitur tibi. Id est nihil constitues priuato affectu sed ad nuntium uiri omnia ages. Proinde cum in rebus priuatis reuerenter debeant auscultare mulieres, multo minus publicis functionibus praefici debent. Inuertunt enim naturae et dei ordinem qui in iudiciis exercendis inque dicendis sentiis, in ferendis item legibus, denique et in ministeriis et functionibus ecclesiasticis ullum locum permittunt mulieribus. Vnde consequens est et humanarum et diuinarum rerum ex aequo fuisse ignaros qui Abbatissas (sic enim uocarunt principes inter uirgines Vestales, in quarum numero tamen non deerant scorta Corinthiaca) praefecerunt rei publicae legibus adde et sacris functionibus. Causas di-

AD TIM. CAP II.

uinae legis subiicit apostolus ne quis muliercularum causam agens quereretur istam ex audacia et libidine uirorum esse promulgatam. Prior causa est, Adam prior formatus est deinde Eua, adeoque ex uiro formata est foemina, adde quod in adiutorium uiri a Deo condita, ut portio uerius uiri sit quam caput: non e capite sed latere uiri sumpta. Posterior causa est, Adam non fuit deceptus sed mulier seducta fuit. Vir enim neque serpentis promissionibus, neque pomi illecebra decipi potuisset: sola charitas uxoris pertraxit ad pernitiosum obsequium. Denique Adam homo a quo nihil humani alienum non saxum rigidum erat, ut nihil dicant qui obiciunt uirum debuisse constantiorem fuisse quam quem illecebrae fregissent uxoris. Fons ergo praeuaricationis a foemina existit. Hinc non temere ad mulierem Tertullianus de habitu muliebri, Tu inquit es diaboli ianua, tu es arboris illius resignatrix, tu es diuinae legis prima desertrix, tu es quae eum suasisti quem diabolus aggredi non ualuit, tu imaginem dei hominem tam facile elisisti, propter tuum meritum id est mortem etiam filius dei mori habuit etc. Quando ergo magisterium Euae non uni Adae sed toti mortalium generi semel cessit pessime, subesse posthac et iure ad uirum respicere iubetur mulier quaelibet. Agnoscat imbecillitatem et lapsum ueterem, ac satis habeat quod quae olim fuit dux ad impietatem et ruinam

[p.121]

COMMENT. IN I. EPIST.

nunc erroris memor sequatur uiri pietatem et resurgat in pia obedientia. Non enim haec dicuntur in contumeliam omnium mulierum, neque ideo excluduntur a consortio sanctorum, nec quisquam putet sibi ideo in istas licere quidlibet. Immo cum muliercularum genus alias sit timidulum, ne in desperationem prorsus praeceps rueret, addit

445 nunc consolationem, dicens, Sal- ua tamen fiet per generationem liberorum etc. Atqui
certum est salutem non deberi ullis meritis nostris, tantum abest ut debeatur procreationi
liberorum. So- la enim dei gratia per Christum saluamur. Abutitur ergo saluandi uerbo
pro reparandi, quemadmodum et Germanis mos est usurpare uerbum heylen für wi-
derbzingen vnd ersetzen. Quasi dicat, Audistis quantam muliebris sexus sibi inusserit
450 maculam, sed ea eluetur si non desit suo officio. Officium autem mu- lierum est liberos
gignere, labores et dolores quos secum trahit partus et educatio liberorum pacienter
tolerare, liberis omnem operam et diligentiam im- pendere, fidem item cum erga deum
tum maritum ser- uare, utrumque diligere ex animo. Sic autem fiet ut excus sa omni
superstitione cui tamen hoc genus maxime ob noxium est uere et indiuulse uera fide Deo
455 et Christo adhaereant, fidem quoque coniugalem non uiolent, deum item ante omnia,
mox maritos diligant quemadmo- dum ecclesia solet diligere Christum sponsum suum.
Huc

Gene.3.

AD TIM. CAP II.

[p.122]

pertinet sactimonia et castitas siue pudicitia et so- brietas. Debent enim mulieres animo
et corpore inte- grae et sanctae esse, deinde castae et sobriae in dictis fa- ctis moribus
460 denique toto corporis gestu et habitu, Ti- tum 2. Mulier enim impudica monstrum uerius
hominis quam homo est. Hisce aut caeterisque uirtutibus sarcient inquit Paulus, quod
in primo illo lapsu diminutum est, quod scilicet hominis partes et officia attinet, alias
ne- mo negare potest omne reparationis precium et meritum passioni dominicae deberi.
Doceant ergo episcopi san- cti quod non puduit sanctissimum Christi apostolum Pau- lum
465 docere. Quidam non sustinentes doctrinam sanam ad fa- bulas conuertuntur et nugantur
de uita monastica ac uir- ginitate quam interim sanctissimam deoque gratissimam esse
credimus, si modo eiusmodi sit qualem describit a- postolus 1. Cor. 7. Caeterum
coactam illam et inuoluntari- am adeoque et immundam non damnare non possumus,
quod certo sciamus deo probari placereque sanctimoni- am cum animi tum corporis.
470 Vnde et apostolus praecepit corpora nostra possideamus in sanctimonia et hono- re et
non in concupiscentia, alibi quoque commendans connubium sanctum et immunditiam
damnans. Honora bile ait est connubium apud omnes et cubile impollutum, scortatores
autem et adulteros iudicabit deus.

DESCRIPTIO EPISCOPI ET familiae eius.

Coelibatus monastico- rum.

COMMENT. IN I. EPIST.

In ecclesia dei hoc est sanctorum coetu ueluti anima est minister uerbi, utpote quem
475 Paulus alibi appellat co- oparium dei, et per cuius ministerium deus populum suum
gu- bernat. Est igitur hic a deo constitutus ut ab ore eius cum- cti expectent et audiant
uerbum dei, idem a domino ueluti lu- cerna quae piam toti domui est expositus ad quem
intenden- tes qui uersantur in domo quid agant norint. Nam in euangelio dominus ad
uerbi ministros, Vos, inquit, e- stis lux mundi. Sic luceat lux uestra coram hominibus ut

480 uideant uestra bona opera glorificentque patrem qui in coelis est. Proinde Paulus uitam et mores Episcopi informat ne ex his ullae in ecclesiam offundantur tenebrae.

Indubitatus sermo, Si quis epi- scopi munus appetit bonum opus desiderat. Oportet igitur episco- pum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilantem, sobri um, modestum, hospitem, aptum ad docendum, non uinolentum, non percussorem, non turpiter lu- cri cupidum, sed aequum, alienum a pugnis, alienum ab auaritia,

Chrysostomus et huius abbreviator Theophyla- ctus hanc particulam πιστὸς λόγος retulerunt ad

CAP. III.